

ІСТОРІЯ, МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 327.82(510):355.48((470+571):477)»2022/...»

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗИЦІОНУВАННЯ КНР НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЕКОНОМІЧНОЇ МОГУТНОСТІ

А. О. Анісов, М. І. Прихтенко

Анотація. У цьому дослідженні викладено бачення КНР власного місця та ролі на міжнародній арені на тлі трансформації зовнішньополітичних пріоритетів КНР та з урахуванням нових пріоритетів, визначених із початком каденції Сі Цзіньпіна в якості лідера Китаю. Розкривається зміст зовнішньополітичних інтересів Китаю та економічні засоби їх імплементації. Увага приділяється розвитку сфери економіки в контексті нарощування могутності на міжнародній арені з подальшою здатністю до впливу на інших акторів на регіональному та світовому рівнях. Обґрунтовано вплив зовнішньополітичного вектора Китаю щодо російсько-української війни на посилення суб'єктності КНР на міжнародній арені.

Ключові слова: Китай, зовнішня політика, економіка, могутність, війна.

Протягом останнього десятиліття Китайська Народна Республіка значною мірою активізувалася в якості потужного гравця на міжнародній арені. У контексті сучасних реалій, у яких перебуває наша держава, зокрема війну РФ проти України, доволі важливим постає питання розуміння природи впливових акторів міжнародних відносин, чия суб'єктність може стати причиною змін у тенденціях сучасності. Сьогоднішній Китай все більше входить у роль такого впливового суб'єкта політики, чим і обумовлюється актуальність дослідження місця цього актора з погляду його власного сприйняття і тих сфер, через які він прагне реалізувати свій потенціал. Однією з ключових сфер для досягнення Китаєм поставлених цілей є економіка.

Метою дослідження є окреслити місце КНР із погляду її власного сприйняття, визначити перебіг реалізації обумовлених місцем у міжнародних відносинах цілей через призму стрімкого розвитку внутрішнього та зовнішнього вимірів китайської економіки та встановити прояв суб'єктності КНР на тлі російсько-української війни.

Стан міжнародних відносин завжди характеризується диверсійним положенням гравців на міжнародній арені. У цей час місце кожної держави насамперед залежить і від позиціонування гравцем самого себе відносно інших акторів.

Із часу вступу Сі Цзіньпіна на посаду Генерального секретаря Комуністичної партії Китаю в 2012 р. Китай розширив свої зовнішньополітичні амбіції у світовому масштабі з особливим акцентом на Східнокитайському морі. Китай вкладає значні інвестиції у глобальну інфраструктуру, посиляючись на бажання економічної інтеграції під своєю егідою. КНР також займається стратегічним інвестуванням для забезпечення своїх інтересів у торгівлі та безпеці. Ці програми мають назву «Один пояс, один шлях» та «Морський шовковий шлях», що виступає частиною мети держави щодо здобуття самодостатності [1]. У 2019 р. Дослідницький центр П'ю зробив опитування щодо ставлення до Сі Цзіньпіна серед вибірки із шести країн на основі Австралії, Індії, Індонезії, Японії, Філіппін та Південної Кореї. Опитування показало, що середні показники свідчать 29 % впевненості щодо того, що Сі Цзіньпін правильно спрямовує політику КНР відносно світових справ, водночас 45 % у цьому не впевнені. Ця кількість майже на однаковому рівні співвідноситься з відсотковою оцінкою дій лідера Північної Кореї Кім Чен Ін (23 % довіри та 53 % недовіри) [2].

Із 2017 р. КНР вступила в широкомасштабну торгову війну зі США. Це також кидає виклик домінуванню США в Тихому та Індійському океанах, розширюючи вплив військових морських та дипломатичних зусиль [3]. Певною мірою це постає частиною стратегії «Перламутрова нитка», що спрямована на стратегічне домінування Китаю в Індійському океані та Малаккській протоці [4].

На національній зустрічі з питань дипломатичної роботи в серпні 2004 р. генеральний секретар Комуністичної партії Китаю (КПК) Ху Цзіньтао затвердив, що Китай продовжить свою «незалежну зовнішню політику мирного розвитку», наголошуючи на необхідності мирного та

стабільного міжнародного середовища, особливо серед сусідів, що сприятиме «взаємовигідній співпраці» та «спільному розвитку». Ця політична лінія мало коливалась у своїх намірах із часу створення Китайської Народної Республіки в 1949 р., але риторика різнилася своєю суворістю, відображаючи періоди внутрішньополітичних потрясінь.

У 2007 р. прес-секретар Міністерства закордонних справ Цінь Ган зробив заяву про вісім пунктів дипломатичної філософії Китаю: Китай не буде прагнути гегемонії. Китай все ще є країною, що розвивається, і не має ресурсів для пошуку гегемонії. Навіть якщо Китай стане розвиненою країною, він не буде прагнути гегемонії; Китай не буде грати в політику влади і не буде втручатися у внутрішні справи інших країн. Китай не буде нав'язувати власну ідеологію іншим країнам; Китай вважає, що до всіх країн, великих чи малих, слід ставитися однаково і поважати один одного. Усі справи повинні консультиватися та вирішуватися усіма країнами на основі рівної участі. Жодна країна не повинна використовувати інші на основі сили; Китай буде приймати рішення за кожним випадком у міжнародних справах, кожним питанням по суті справи, і у нього не буде подвійних стандартів. Китай не матиме двох політик: однієї щодо себе та іншої для інших. Китай вважає, що не може робити з іншими те, чого вони не бажають, щоб інші робили з ними; Китай виступає за те, щоб усі країни регулювали свої відносини на основі Статуту ООН та норм, що регулюють міжнародні відносини. Китай виступає за посилення міжнародного співробітництва і виступає проти односторонньої політики. Китай не повинен підривати гідність та авторитет ООН. Китай не повинен нав'язувати та встановлювати власні бажання вище Статуту ООН, міжнародного права та норм; Китай виступає за мирні переговори та консультації з метою вирішення своїх міжнародних суперечок. Китай не вдається до сили чи загрози сили під час вирішення міжнародних суперечок. Китай підтримує розумне національне військове накопичення для захисту власного суверенітету та територіальної цілісності. Збройні сили не призначені для розширення, а також держава не прагне до вторгнення чи агресії; Китай рішуче виступає проти тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Китай є відповідальним членом міжнародного співтовариства, а щодо міжнародних договорів, то їх необхідно неухильно дотримуватися; Китай вважає різноманітність культур світової цивілізації. Китай підтримує різні обміни, щоб представники культур навчалися один в одного та доповнювали один одного своїми сильними сторонами. Китай виступає проти зіткнень та протистоянь між цивілізаціями, і Китай не пов'язує жодну етнічну групу чи релігію з тероризмом [5].

У 2011 р. міністр закордонних справ Ян Цзечі окреслив плани щодо «інтегрованого підходу», який би слугував економічному розвитку Китаю [6].

У 2016 р. під час 6-го пленуму 18-го Центрального комітету Комуністичної партії Китаю Генеральний секретар партії Сі Цзіньпін доклав зусилля щодо більшої прозорості процесу прийняття рішень у місцевому самоврядуванні, що також представляє його діяльність у формуванні позитивного іміджу Китайської комуністичної партії за кордоном [7].

Після здійснення ряду згаданих перетворень у Китаї зосередилися на факторах могутності, одним із яких виступає розвиток економіки та її виведення на світовий рівень. Економіка Китайської Народної Республіки – це ринкова економіка, що розвивається, хоч і включає економічне планування через промислову політику та стратегічні п'ятирічні плани. Домінують державні підприємства та підприємства зі змішаною власністю, економіка також складається з великого вітчизняного приватного сектору та відкритості для іноземного бізнесу в системі, що описується як соціалістична ринкова економіка [8]. Державні підприємства становили понад 60 % ринкової капіталізації Китаю у 2019 р. і генерували 40 % ВВП Китаю в розмірі 15,66 трлн дол. США у 2020 р., а вітчизняний та іноземний приватний бізнес та інвестиції становили 60 % станом на кінець 2019 р. сукупні активи всіх державних підприємств Китаю [9], включно з тими, що працюють у фінансовому секторі, досягли 78,08 трлн дол. США. Китай має другу за величиною економіку у світі за номінальним ВВП, а найбільшу економіку у світі з 2014 року – за паритетом купівельної спроможності. Із 2010 р. КНР є другою за величиною державою за номінальним ВВП. Офіційний прогноз свідчить, що Китай стане найбільшою світовою економікою в номінальному ВВП до 2028 року [10].

Іноземні інвестиції залишаються сильним елементом швидкого розширення світової торгівлі Китаєм і стали важливим фактором зростання міських робочих місць. Економічне лідерство Китаю у світових потоках капіталу наголошує на довгостроковій інфраструктурі та фінансуванні розвитку над короткостроковими потоками, які за нинішнім порядком спричинили великі витрати для багатьох економік [11]. У 1998 р. підприємства з іноземними інвестиціями виробляли приблизно 40 % експорту Китаю, а валютні резерви становили близько 145 млрд дол. США. Сьогодні підприємства з іноземними інвестиціями виробляють приблизно половину експорту Китаю (більшість іноземних інвестицій Китаю надходять із Гонконгу, Макао та Тайваню), а Китай продовжує залучати значний приплив інвестицій. Однак акцент уряду Китаю, спрямований на іноземні інвестиції у виробництво, призвів до насичення ринку в деяких галузях, водночас як сектори послуг Китаю залишаються недостатньо розвиненими. Із 1993 до 2001 рр. Китай був другим за величиною у світі одержувачем прямих іноземних інвестицій після Сполучених Штатів, отримавши 39 млрд дол. у 1999 р. та 41 млрд дол. у 2000 р. До 2011 р., коли США спостерігали спад іноземних інвестицій після фінансової кризи 2008 року, Китай обігнав США як ключову державу для прямих іноземних інвестицій, отримавши понад 280 млрд дол. [12].

Зовнішні прямі іноземні інвестиції – це нова риса китайської глобалізації, коли місцеві китайські фірми прагнуть інвестувати і в країни, що розвиваються, і в розвинені країни. У 2011 р. повідомлялося, що китайські фірми, багаті на капітал, збільшують інвестиції в перспективні фірми у США. Такі інвестиції пропонують доступ до досвіду в галузі маркетингу та дистрибуції, що може бути корисним для використання внутрішнього ринку Китаю, що розвивається [13].

Із 2005 р. китайські компанії активно розвиваються за межами Китаю і в розвинених країнах, і в країнах, що розвиваються. У 2013 р. китайські компанії вклали в нефінансовий сектор 90 млрд дол. США, що на 16 % більше, ніж у 2012 р. [14].

У період із січня 2009 р. до грудня 2013 р. Китай залучив інвестицій на загальну суму 161,03 млрд дол. США, створивши майже 300 тис. робочих місць. Західна Європа була найбільшим регіональним одержувачем прямих інвестицій із Китаю, причому Німеччина отримувала найбільшу кількість інвестиційних проектів для будь-якої країни в усьому світі [15].

Транспортна політика Китаю під впливом політичних, військових та економічних проблем також зазнала серйозних змін [16].

Відразу після укладення державного ладу основною метою було відновлення наявної транспортної інфраструктури з метою задоволення військових транспортних та логістичних потреб, а також зміцнення територіальної цілісності. Протягом більшої частини 50-х років було побудовано нові автомобільні та залізничні сполучення, водночас вдосконалено старі. Протягом 1960-х років більша частина покращення регіонального транспорту стала відповідальністю місцевих органів влади, і було побудовано багато малих залізниць. Також акцент був зроблений на розвитку транспорту у віддалених сільських, гірських та лісних районах із метою інтеграції бідніших регіонів країни.

До початку реформи наприкінці 1970-х років транспортні зв'язки Китаю були зосереджені переважно в прибережних районах, а доступ до внутрішніх регіонів був загалом поганим. Із того часу становище значно покращилося, оскільки в віддалених та прикордонних регіонах північного та південного заходу будувались залізниці та шосе. Водночас розвивався розвиток міжнародних перевезень, і масштаби морського судноплавства значно розширилися.

Перевезення вантажів в основному забезпечуються залізничним транспортом. Залізничний сектор монополізований Китайською залізницею. Наприкінці 2007 р. Китай став однією з небагатьох країн у світі, яка запустила власний високошвидкісний поїзд, розроблений на внутрішніх потужностях [16]. Оскільки пропускна спроможність залізниць намагається задовольнити попит на перевезення товарів і сировини (як-от вугілля), повітряні шляхи, дороги та водні шляхи швидко розвиваються, щоб забезпечити все більшу частку загальних транспортних потреб Китаю [16].

За різними свідченнями, розрив у розвитку між Китаєм та іншими економіками, що розвиваються, як-от Бразилія, Аргентина та Індія, можна значною мірою пояснити ранньою зо-

середженістю Китаю на амбіційних інфраструктурних проєктах: тоді як Китай інвестував приблизно 9 % свого ВВП в інфраструктуру у 1990-х та 2000-х роках, більшість економік, що розвиваються, інвестували лише від 2 до 5 % свого ВВП. Цей значний розрив у витратах дав змогу китайській економіці зростати майже в оптимальних умовах, тоді як багато країн Південної Америки страждали від різних вузьких місць розвитку, як-от погані транспортні мережі, старіння електромереж та посередні школи [17]. Зі свого боку, КНР вдалося подолати ці труднощі на шляху до розвитку та світового позиціонування.

З огляду на зазначені дані, економіка КНР доволі стрімко розвивається, відповідно до чого може бути охарактеризована як прояв потужності Китаю на міжнародній арені. Однак економічні інструменти зовнішньої політики КНР виступають швидше опорою для більших політичних устремлень, аніж кінцевою ціллю нарощування потенціалу. Розглядаючи могутність КНР на тлі російсько-українського протистояння, можемо відзначити такі приклади. Після початку російської агресії 2014 р. та відповідного введення санкцій з боку США проти РФ Пекін і Москва підписали угоду про обмін ліквідністю центрального банку на суму 150 млрд юанів, що мало на меті допомогти Росії уникнути згубних наслідків для економіки та протистояти американським санкціям [18]. У грудні того самого року міністр закордонних справ Китаю Ван Ї пообіцяв запропонувати фінансову підтримку Росії та підтримати рубль, якщо це стане необхідно внаслідок знецінення валюти [19]. З одного боку, подібна політика демонструє китайську підтримку РФ, однак водночас може розглядатися і як перехоплення лідерських позицій у китайсько-російських відносинах, що стало ще більш помітним під час повномасштабної війни Росії проти України. Залежність РФ від китайського юаня значно зросла після 24 лютого 2022 р. Частка російського експорту, оплаченого в юанях, до грудня 2022 р. зросла до 16 %, порівняно з 0,4 % до вторгнення, тоді як частка імпорту, оплаченого в юанях, зросла до 23 %, порівняно з 4 % раніше [20]. Частка юаня в торгівлі на фондовому ринку в Росії зросла з 3 % до 33 % [21]. Майже 50 фінансових установ пропонували ощадні рахунки в юанях до 2023 р., а до кінця 2022 р. домогосподарства зберігали в російських банках суму, еквівалентну приблизно 6 млрд дол. [21].

До того ж у торгових відносинах між КНР та РФ відзначаються й поставки стратегічного значення. У січні 2023 р. «Bloomberg News» повідомили, що уряду Китаю були представлені докази допомоги китайських державних підприємств Росії у воєнних діях [22]. У лютому 2023 р. Центр передових оборонних досліджень повідомив, що за даними російської митниці китайські державні компанії відправляли російським державним компаніям навігаційне обладнання і складники винищувачів [23]. Того самого місяця у «Der Spiegel» повідомлялося, що «Xi'an Bingo Intelligent Aviation Technology» веде переговори про продаж дронів-камікадзе Росії [24]. Офіційні особи США також заявили, що Китай розглядає можливість постачання Росії летальної допомоги та даних розвідки [25]. А у березні 2023 р. в «Politico» повідомили, що китайський державний виробник зброї «Norinco» відправив штурмові гвинтівки, запчастини до безпілотників і бронезилети в Росію у період із червня до грудня 2022 р., причому деякі поставки йшли через треті країни, включно з Туреччиною та Об'єднаними Арабськими Еміратами [26]. Згодом «Kyodo News» повідомили, що китайські боєприпаси використовувалися на полях битв в Україні, згідно з джерелами в Державному департаменті Сполучених Штатів [27].

Отже, внутрішньо- та зовнішньополітична організація Китаю, включно з векторами розвитку, вже кілька десятиліть поспіль зазнає тривалого розвитку, демонструючи висхідну тенденцію. Із 2012 р. на публіку КНР декларує лібералізацію політики та заперечує посягання на регіональне та світове домінування, визначаючи свої цілі в якості курсу на власний розвиток та здобутку лідерства на конкурентних засадах. Водночас у сфері нарощування економіки ми можемо спостерігати низку кроків, що демонструють наміри КНР зі встановлення економічного впливу над ринком країн регіону та з перспективою розширення впливу до світового значення. Тримаючи номінальний нейтралітет у політиці, наразі КНР використовує економічну галузь як ключову для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей. Використовуючи наявний ключовий механізм впливу на міжнародній арені, що полягає в економічній могутності, Китай проявляє свою суб'єктність і в контексті російсько-української війни, починаючи від

фінансової підтримки російської економіки від перших санкцій 2014 р., до продажу обладнання військового призначення на сучасному етапі, демонструючи водночас і підтримку Росії, і помітну перевагу у двосторонніх відносинах з останньою, що закладає підґрунтя до поступового перетворення Росії із суб'єкта в об'єкт політики відносно Китайської Народної Республіки.

Abstract. This study sets out the vision of China's own place and role in the international arena against the background of the transformation of China's foreign policy priorities and taking into account the new priorities determined at the beginning of Xi Jinping's term as the leader of the PRC. The content of China's foreign policy interests and the economic means of their implementation are revealed. Attention is paid to the development of the economic sphere in the context of increasing power in the international arena with the subsequent ability to influence other actors at the regional and global levels. The impact of China's foreign policy vector regarding the Russia-Ukraine war on strengthening the subjectivity of the PRC in the international arena is substantiated.

Keywords. China, foreign policy, economy, power, war.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Garver J. W. China's quest: the history of the foreign relations of the people's Republic of China. Oxford University Press, 2015.
2. Silver L., Delvin K., Huang C. China's Economic Growth Mostly Welcomed in Emerging Markets, but Neighbors Wary of Its Influence. Pew Research Center. 2019. URL: <https://www.pewresearch.org/global/2019/12/05/chinas-economic-growth-mostly-welcomed-in-emerging-markets-but-neighbors-wary-of-its-influence/> (Last accessed: 23.03.2023).
3. Money and Muscle Pave China's Way to Global Power. *The New York Times*. 2018. URL: <https://www.nytimes.com/interactive/2018/11/25/world/asia/china-world-power.html?mtrre=fn.wikipedia.org&gwh=EB0D613CCB63AD794E42F7AFE3D958DB&gwt=regi&assetType=REGIWALL> (Last accessed: 23.03.2023).
4. Beech H. We Cannot Afford This: Malaysia Pushes Back Against China's Vision. *The New York Times*. 2018. URL: <https://www.nytimes.com/2018/08/20/world/asia/china-malaysia.html> (Last accessed: 23.03.2023).
5. Beijing likens Cheney criticism to nosy neighbor. *The Washington Times*. Archived from the original on 19 February 2015. URL: <https://www.washingtontimes.com/news/2007/mar/01/20070301-104826-2978r/> (Last accessed: 23.03.2023).
6. Ho S. Chinese Foreign Relations to Focus on More Active Diplomacy. Archived 9 March 2011 at the Wayback Machine Voice of America, 7 March 2011. URL: <https://www.voanews.com/english/news/asia/Chinese-Foreign-Relations-to-Focus-on-More-Active-Diplomacy-117511453.html> (Last accessed: 23.03.2023).
7. Lai Ch. In China's sixth plenum, Xi strives to polish image abroad. *Asia Times Online*. 2016. URL: <https://asiatimes.com/2016/10/chinas-sixth-plenum-xi-strives-polish-image-abroad/> (Last accessed: 23.03.2023).
8. Is China Still Socialist? Invent The Future. 2018. URL: <https://www.invent-the-future.org/2018/10/is-china-still-socialist/> (Last accessed: 23.03.2023).
9. China's GDP Breaches 100 Trillion Yuan Threshold after Posting 2,3 % Growth in 2020, Disposable Income up 4,7 %. China Banking News. 2021. URL: <https://www.chinabankingnews.com/2021/01/18/chinas-gdp-breaches-100-trillion-yuan-threshold-after-posting-2-3-growth-in-2020-disposable-income-up-4-7/> (Last accessed: 23.03.2023).
10. Elliot L. China to overtake US as world's biggest economy by 2028, report predicts. *The Guardian*. 2020. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/dec/26/china-to-overtake-us-as-worlds-biggest-economy-by-2028-report-predicts> (Last accessed: 23.03.2023).
11. Broz J., Zhang Z., Wang G. Explaining Foreign Support for China's Global Economic Leadership. *International Organization*, 2020. 74(3). P. 417–452.
12. Foreign direct investment, net inflows. *World Bank*. 2020. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD> (Last accessed: 23.03.2023).
13. James F. A Wave of Chinese Money Gives a Lift to Companies Struggling in Tough Times. *The New York Times*. 2011. URL: <https://www.nytimes.com/2011/07/07/business/smallbusiness/07sbiz.html> (Last accessed: 23.03.2023).
14. Ministry of Commerce of China. Archived from the original on 14 July 2014. URL: https://web.archive.org/web/20140714151358/http://www.fdi.gov.cn/1800000121_33_3962_0_7.html (Last accessed: 23.03.2023).
15. Mullan C. Where is China investing? *FDi Magazine*. 2014. URL: <https://www.fdiintelligence.com/article/56226> (Last accessed: 23.03.2023).
16. China: Logistics is key to inland shift. *Financial Times*. 2007. URL: <https://www.ft.com/content/8760cddc-a41e-11dc-a28d-0000779fd2ac> (Last accessed: 23.03.2023).
17. Bazi V., Firzli M., Nicolas J. Infrastructure Investments in an Age of Austerity: The Pension and Sovereign Funds Perspective. *Revue Analyse Financière*, 2011. 41(Q4). P. 19–22. Archived from the original on 17 September 2011. URL: <https://web.archive.org/web/20110917182931/http://www.turkishweekly.net/op-ed/2852/infrastructure-investments-in-an-age-of-austerity-the-pension-and-sovereign-funds-perspective.html> (Last accessed: 23.03.2023).
18. Smolchenko A. China, Russia seek «international justice», agree currency swap line. *Yahoo News*. URL: <https://sg.news.yahoo.com/china-russia-seek-international-justice-agree-currency-swap-185306361.html> (Last accessed: 23.03.2023).
19. The Yuan's Importance in Chinese Globalization. *InvestAsian*. URL: <https://www.investasian.com/asian-currencies/chinese-globalization-yuan/> (Last accessed: 23.03.2023).

20. Dulaney C., Gershkovich E. Russia Turns to China's Yuan in Effort to Ditch the Dollar. *WSJ*. URL: <https://www.wsj.com/articles/russia-turns-to-chinas-yuan-in-effort-to-ditch-the-dollar-a8111457> (Last accessed: 23.03.2023).
21. Prokopenko A. The Risks of Russia's Growing Dependence on the Yuan. *Carnegie Politica*. URL: <https://carnegieendowment.org/politika/88926> (Last accessed: 23.03.2023).
22. Martin P., Leonard J. US Confronts China Over Companies' Ties to Russia War Effort. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-01-24/us-confronts-china-with-evidence-of-companies-aiding-putin-s-war> (Last accessed: 23.03.2023).
23. Talley I., DeBarros A. WSJ News Exclusive | China Aids Russia's War in Ukraine, Trade Data Shows. *WSJ*. URL: <https://www.wsj.com/articles/china-aids-russias-war-in-ukraine-trade-data-shows-11675466360> (Last accessed: 23.03.2023).
24. «No Commercial Contact»: Chinese Drone Maker Denies Selling Arms to Russia. *VICE. World News*. URL: <https://www.vice.com/en/article/xgye5z/chinese-drone-sales-russia-report-xian-bingo-intelligent-aviation> (Last accessed: 23.03.2023).
25. U.S. intel on China considering lethal aid for Putin's war was gleaned from Russian officials. *CNBC*. URL: <https://www.cnbc.com/2023/03/04/us-intel-on-china-considering-lethal-aid-for-putins-war-was-gleaned-from-russian-officials.html> (Last accessed: 23.03.2023).
26. «Hunting rifles» – really? China ships assault weapons and body armor to Russia. *POLITICO*. URL: <https://www.politico.com/news/2023/03/16/chinese-rifles-body-armor-russia-ukraine-00087398> (Last accessed: 23.03.2023).
27. Use of Chinese ammunition in Ukraine confirmed by U.S.: sources. *Kyodo News*. URL: <https://english.kyodonews.net/news/2023/03/48412a76107a-urgent-use-of-chinese-ammunition-in-ukraine-confirmed-by-us-sources.html> (Last accessed: 23.03.2023).

УДК 94:[069:929](477.44-25)

ІСТОРІЯ ВИЗНАЧНОЇ РОДИНИ У ВІННИЦЬКОМУ ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНОМУ МУЗЕЇ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

О. Ю. Барбелюк, О. М. Бут

Анотація. У статті досліджено потенціал експозицій Вінницького літературно-меморіального музею Михайла Коцюбинського у вивченні родини письменника. З цією метою простежено його родовід, умови його зростання, виховання й становлення особистості, значення Коцюбинських для культурного життя Вінниці. Показано історію будинку музею. Відстежено роль Хоми Коцюбинського у збереженні та започаткуванні музейного простору. Здійснено аналіз внутрішнього наповнення Вінницького літературно-меморіального музею Михайла Коцюбинського. Детально описано експонати, пов'язані з родиною, які зберігаються у музеї, та визначено їх важливість задля передачі пам'яті про визначного діяча прийдешнім поколінням.

Ключові слова: Михайло Коцюбинський, родина, музей, експозиція.

Михайло Коцюбинський – визначний український письменник і громадський діяч, який є невід'ємним складником культурної спадщини України. Біографічний та літературний аналіз його творів здійснюється вже протягом багатьох десятиліть. Завдяки цим працям маємо чимало інформації про життя і творчість письменника, проте все ще є низка питань, які залишаються недослідженими.

Серед сучасних знакових публікацій про М. Коцюбинського варто назвати монографію Юрія Щербака «Михайло Коцюбинський: життя і творчість», видану у 2016 р. У цій праці автор охоплює різні аспекти постаті письменника, звертає увагу на його естетичні погляди, аналізує його твори та їх реценцію, а також розглядає вплив польської культури на творчість автора. Праця Олени Висоцької «Топос громадянського світу у прозі Михайла Коцюбинського» (2019 р.) є важливим внеском у вивчення проблеми, зокрема питання формування його світогляду та відображення в його творах громадянського світу. Внаслідок дослідження авторка дійшла висновку, що М. Коцюбинський був не лише видатним письменником, але й активним громадським діячем, який прагнув підвищення свідомості українського суспільства та його національно-культурного відродження. Серед інших науковців, які вивчали постать М. Коцюбинського та його творчість, вирізняються О. Лучак, М. Жук, І. Кошелев, І. Мельничук, О. Дашкевич та інші. Водночас мало досліджувалося родинне життя письменника та доля членів його сім'ї, а також вшанування пам'яті про нього. Тому метою статті є визначення